EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 2.3.2021
COM(2021) 100 final

# KOMISJONI ARUANNE

## läbirääkimiste kohta, mis käsitlevad liidu ettevõtjate juurdepääsu kolmandate riikide turgudele direktiivi 2014/25/EL kohaldamisalasse kuuluvates valdkondades

# KOMISJONI ARUANNE

## läbirääkimiste kohta, mis käsitlevad liidu ettevõtjate juurdepääsu kolmandate riikide turgudele direktiivi 2014/25/EL kohaldamisalasse kuuluvates valdkondades

**SISUKORD**


1. SISSEJUHATUS ... 3
2. MÕNE- JA MITMEPOOLSED LÄBIRÄÄKIMISED ... 4
   2.1. WTO RIIGIHANKELEPING ... 4
      2.1.1. Läbivaadatud riigihankeleping ... 4
      2.1.2. Ülevaade läbivaadatud riigihankelepingu reguleerimisalast ... 4
      2.1.3. Uute liikmete ühinemine ... 5
   2.2. WTO teenuskaubanduse üldleping (GATS) ... 7
3. RIIGIHANKEID KÄSITLEVAT PEATÜKKI SISALDAVAD ELi LEPINGUD ... 8
   3.1. Euroopa Majanduspiirkond (EMP) ... 8
   3.2. Kahepoolne leping Šveitsiga ... 8
   3.3. Stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingute riigihankeid käsitlevad peatükid ELi laienemispoliitika raames ... 9
   3.4. Naabruspoliitika lepingute riigihankeid käsitlevad peatükid ... 9
      3.4.1. Ukraina, Moldova, Gruusia ... 9
      3.4.2. Armeenia ... 10
   3.5. Muud ELi lepingud, mis sisaldavad riigihangetega seotud kohustusi ... 10
      3.5.1. Andide Ühendus (Colombia, Peruu, Ecuador) ... 10
      3.5.2. Kanada ... 10
      3.5.3. Kesk-Ameerika ... 11
      3.5.4. Iraak ... 11
      3.5.5. Jaapan ... 11
      3.5.6. Kasahstan ... 11
      3.5.7. Lõuna-Korea ... 12
      3.5.8. Singapur ... 12
      3.5.9. Vietnam ... 12
      3.5.10. Ühendkuningriik ... 12
4. POOLELIOLEVAD KAHEPOOLSED LÄBIRÄÄKIMISED JA LEPINGUD, MILLELE EI OLE VEEL ALLA KIRJUTATUD ... 13
5. KOKKUVÕTE ... 13

## 1. SISSEJUHATUS

Käesolev aruanne esitatakse nõukogule kooskõlas vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris (edaspidi „kommunaalteenuste sektor“) tegutsevate üksuste riigihankeid käsitleva direktiivi 2014/25/EL (edaspidi „võrgustiku sektori direktiiv“)[1] artiklitega 85[2] ja 86[3]. Komisjon avaldas eelmise aruande 2009. aastal[4] sarnase aruandluskohustuse põhjal direktiivi 2004/17/EÜ alusel. Käesolevas aruandes tutvustatakse peamisi edusamme, mis on tehtud alates 2009. aastast seoses liidu ettevõtjate juurdepääsuga kolmandate riikide hanketurgudele võrgustiku sektori direktiivi kohaldamisalasse jäävates valdkondades[5] ning teenuste hankelepingute sõlmimisel kolmandates riikides.

Täpsemalt antakse käesolevas aruandes ülevaade edusammudest, mis on tehtud liidu ettevõtjatele juurdepääsu avamisel kolmandate riikide hanketurgudele pärast uute liikmete ühinemist Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) riigihankelepinguga[6]. Peale selle antakse aruandes teavet selle kohta, milliseid tulemusi on saavutatud kahepoolsetel või piirkondlikel kaubandusläbirääkimistel, kus on käsitletud liidu ettevõtjate juurdepääsu kolmandate riikide hanketurgudele kommunaalteenuste sektoris. Komisjon esitab põhjaliku ülevaate vabakaubanduslepingute rakendamise seisust oma iga-aastastes rakendamisaruannetes[7].

Võrgustiku sektori direktiivi kohaldatakse kolme liiki üksuste suhtes (avaliku sektori hankijad, riigi osalusega äriühingud ning eraettevõtjad, kellele on antud eri- või ainuõigused). Seega kohaldatakse direktiivi ka eri- või ainuõigustega eraettevõtjate suhtes. Paraku ei ole põhimõte kohaldada kommunaalteenuste sektoris tegutsevate eraettevõtjate suhtes hanke-eeskirju levinud kogu maailmas. Seetõttu ei ole alati võimalik pidada kolmandate riikidega läbirääkimisi kommunaalteenuste sektoris tegutsevate eraettevõtjate hangetele juurdepääsu võimaldamise üle ning Euroopa Liit on võtnud selles valdkonnas vaid piiratud rahvusvahelisi kohustusi (WTO riigihankelepingus või vabakaubanduslepingutes).

---

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ.

[2] Direktiivi 2014/25/EL artikli 85 lõikes 5 on sätestatud järgmine: „Komisjon esitab nõukogule 31. detsembriks 2015 ja seejärel igal aastal aastaaruande, mis kajastab mitmepoolsetel või kahepoolsetel läbirääkimistel tehtud edusamme liidu ettevõtjate juurdepääsu tagamisel kolmandate riikide turgudele käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvates valdkondades, kõnealuste läbirääkimiste tulemusi ja kõigi sõlmitud kokkulepete praktilist rakendamist.“

[3] Direktiivi 2014/25/EL artikli 86 lõikes 2 on sätestatud järgmine: „Komisjon teatab nõukogule 18. aprilliks 2019 ja seejärel kindlate ajavahemike järel kolmandates riikides sõlmitavatest teenuste hankelepingutest ja nende riikidega selleteemalistel läbirääkimistel, eelkõige Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) raames saavutatud edusammudest.“

[4] KOM(2009)592 final: Komisjoni 28. oktoobri 2009. aasta aruanne läbirääkimiste kohta, mis käsitlevad ühenduse ettevõtjate juurdepääsu kolmandate riikide turgudele direktiivi 2004/17/EÜ reguleerimisalasse kuuluvates valdkondades, KOM(2009) 592 (lõplik). Aruanne koostati kooskõlas direktiivi 2004/17/EÜ artiklitega 58 ja 59.

[5] Direktiivi 2014/25/EL artikli 1 lõikes 2 on öeldud: „Hangete all mõeldakse käesolevas direktiivis ühe või mitme võrgustiku sektori hankija poolt ehitustööde, asjade või teenuste hankimist asjade, ehitustööde ja teenuste hankelepingutega kõnealuste võrgustiku sektori hankijate valitud ettevõtjatelt, tingimusel et kõnealused ehitustööd, asjad või teenused on ette nähtud mõne artiklites 8–14 osutatud tegevuse teostamiseks“.

[6] Erinevalt WTO mitmepoolsetest kaubanduslepingutest, mis on siduvad kõigile WTO liikmetele, on WTO riigihankeleping siduv vaid neile WTO liikmetele, kes on selle lepingu heaks kiitnud. Sellest tulenevalt ei tekita WTO riigihankeleping kohustusi ega õigusi WTO liikmetele, kes ei ole seda heaks kiitnud.

[7] Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele vabakaubanduslepingute rakendamise kohta 1. jaanuar 2016 – 31. detsember 2016, COM(2017) 0654 final; komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele vabakaubanduslepingute kohaldamise kohta 1. jaanuar 2017 – 31. detsember 2017, COM(2018) 728 final; komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele vabakaubanduslepingute rakendamise kohta 1. jaanuar 2018 – 31. detsember 2018, COM(2019) 455 final; komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ELi kaubanduslepingute rakendamise kohta 1. jaanuar 2019 – 31. detsember 2019, COM(2020) 705 final.

## 2. MÕNE- JA MITMEPOOLSED LÄBIRÄÄKIMISED

### 2.1. WTO RIIGIHANKELEPING

WTO riigihankeleping on seni ainus WTOs sõlmitud õiguslikult siduv leping riigihangete kohta. Tegemist on mõnepoolse lepinguga, mida haldab riigihankekomitee.

Praegu on riigihankelepingu osalised 21 WTO liiget, sealhulgas Euroopa Liit ja selle liikmesriigid, keda loetakse üheks lepinguosaliseks. Läbivaadatud riigihankeleping allkirjastati 30. märtsil 2012 ja see jõustus 6. aprillil 2014[8]. Sellega on ette nähtud riigihankelepingu osaliste riigihanketurgude edasine avamine.

#### *2.1.1. Läbivaadatud riigihankeleping*

WTO riigihankelepingu osalised vaatasid täielikult läbi nii riigihankelepingu kui ka sellekohased turulepääsuga seotud kohustused. Läbivaadatud riigihankeleping on selgem ja läbipaistvam ning tagab riigihankelepingu osaliste tarnijate, tarnete ja teenuste võrdse kohtlemise hankemenetlustes.

Läbivaadatud riigihankeleping koosneb kahest osast: a) põhimõtteid ja menetlusi käsitlevaid eeskirju sisaldav juriidiline tekst, mida peavad kohaldama riigihankelepingu osaliste hankijad, ning b) iga lepinguosalise kohustuste loend (I liite lisad). Riigihankelepingu osaliste kohustuste loendid koosnevad seitsmest lisast, mis hõlmavad keskvalitsusasutusi, keskvalitsusest madalama tasandi valitsusasutusi, muid üksusi,[9] kaupu, teenuseid, ehitusteenuseid ja üldmärkusi. Neis lisades on kindlaks määratud, mil määral on riigihankelepingu osalise eri hankijate kaupade ja teenuste (sh ehitusteenuste) hanked avatud osalemiseks teiste riigihankelepingu osaliste ettevõtjatele. Kui hankija on hõlmatud riigihankelepingu osalist käsitleva lisaga, peab ta kohaldama kaupade ja teenuste hankimisel läbivaadatud riigihankelepingus sätestatud eeskirju.

Läbivaadatud riigihankelepingus on sätestatud kohustus pidada edasisi läbirääkimisi. Nagu on ette nähtud läbivaadatud riigihankelepingu artikli XXII lõikega 7, peavad riigihankelepingu osalised pidama edasisi läbirääkimisi, et täiustada riigihankelepingut, nii et järk-järgult vähendatakse diskrimineerivaid meetmeid ja kaotatakse need ning et vastastikkuse põhjal saavutatakse kõigi lepinguosaliste hulgas lepingu võimalikult laiaulatuslik reguleerimisala.

See reguleerimisala ei ole ühetaoline – kommunaalteenuste hangete avatus riigihankelepingu osaliste ettevõtjate konkurentsile on riigiti erinev ning reguleerimisala suhtes kehtivad erandid ja vastastikkusel põhinevad piirangud.

#### *2.1.2. Ülevaade läbivaadatud riigihankelepingu reguleerimisalast*

WTO riigihankelepingu läbivaatamiseks peetud läbirääkimistel jõuti lepinguosaliste turulepääsuga seotud kohustuste eduka ja paindliku laiendamiseni, tuginedes vastastikkuse põhimõttele. WTO

[8] Riigihankelepingu eelmine versioon (1994. aasta riigihankeleping, millele kirjutati alla 15. aprillil 1994 ja mis jõustus 1. jaanuaril 1996), täpsemalt selle artikli XXIV lõige 9, võimaldas lepinguosalistel lepingut muuta, võttes muu hulgas arvesse lepingu rakendamisel saadud kogemusi. 1994. aasta riigihankelepingu osalised jõudsid 15. detsembril 2011 ministrite tasandil poliitilisele kokkuleppele vastavate läbirääkimiste tulemuste osas. Riigihankekomitee kinnitas 30. märtsil 2012 poliitilist kokkulepet, võttes vastu otsuse läbirääkimiste tulemuste kohta. Selle otsusega kinnitasid 1994. aasta riigihankelepingu osalised otsuses sisalduva riigihankelepingu muutmise protokolli ja avasid selle heakskiitmiseks. Nõukogu kiitis riigihankelepingu muutmise protokolli Euroopa Liidu nimel heaks (2014/115/EL: nõukogu 2. detsembri 2013. aasta otsus riigihankelepingu muutmise protokolli sõlmimise kohta).

[9] Kommunaalteenuste sektoris tegutsevad üksused.

sekretariaadi sõnul toob turulepääsu võimaluste suurendamine lepinguosaliste ettevõtjatele igal aastal hinnanguliselt 80–100 miljardit USA dollarit kasu[10].

Täiendused üksuste, kaupade, teenuste ja ehitusteenuste turu hõlmatuse kohta, mis sisalduvad läbivaadatud riigihankelepingu osaliste kohustuste loendis, tähendavad üldiselt uusi turulepääsu võimalusi ELi ettevõtjatele.

ELi turu avamine riigihankelepingu alusel on kõige ulatuslikum. Kui mõni riigihankelepingu osaline võimaldab piiratud turulepääsu, püüab Euroopa Liit tagada vastastikkuse põhimõtte järgimise, kehtestades oma turu hõlmatuse suhtes reservatsioonid, mis on samaväärsed asjaomase lepinguosalise turu hõlmatusega seotud piirangutega. Selliseid reservatsioone kohaldatakse näiteks USA, Kanada, Jaapani, Korea, Austraalia ja Uus-Meremaa suhtes. Enamik reservatsioone on seotud kommunaalteenuste sektoritega (st elekter, joogivesi, sadamad ja raudteed), millele juurdepääs on teiste lepinguosaliste puhul tagasihoidlikum kui ELis.

### *2.1.3. Uute liikmete ühinemine*

Euroopa Liit on toetanud uute liikmete ühinemist WTO riigihankelepinguga ning jätkab seda, et veelgi avada hanketurge kolmandates riikides. Riigihankelepingus osalemine on viimastel aastatel pidevalt kasvanud. Sellega on veelgi suurenenud turu hõlmatus, sealhulgas kommunaalteenuste hangete puhul.

Euroopa Liit on pärast eelmise aruande koostamist laienenud, tänu millele on suurenenud turuosa, kus EL kohaldab riigihankelepingut. 1. juulil 2013 ühines Euroopa Liiduga Horvaatia. Selle tulemusena hõlmavad Euroopa Liidu riigihankelepingu alusel võetud kohustused alates 1. juulist 2013 ka Horvaatiat. Riigihankekomitee võttis oma 27. juunil 2013 toimunud ametlikul koosolekul vastu ELi kavandatud muudatused ELi käsitlevatesse liidetesse[11].

#### *2.1.3.1. Armeenia*

Armeenia esitas riigihankelepinguga ühinemise taotluse 2009. aasta septembris. Seejärel esitas Armeenia 2010. aasta aprillis lepingu omapoolse läbivaadatud sõnastuse ja 2010. aasta septembris lõpliku sõnastuse. 2011. aasta augustis, pärast WTO riigihankekomitee otsust, andis Armeenia hoiule oma ühinemiskirja. 1994. aasta riigihankeleping jõustus Armeenia suhtes 15. septembril 2011. Armeenia ratifitseeris ka läbivaadatud riigihankelepingu, mis jõustus Armeenia suhtes 6. juunil 2015.

Armeenia kohustused läbivaadatud riigihankelepingu alusel hõlmavad kommunaalteenuste hankeid. Piirmääraks on kehtestatud kaupade puhul 400 000 SDRi,[12] teenuste puhul 400 000 SDRi ja ehitusteenuste puhul 5 000 000 SDRi.

#### *2.1.3.2. Montenegro*

Montenegro esitas riigihankelepinguga ühinemise taotluse 2013. aasta oktoobris ja edastas lepingu omapoolse esialgse sõnastuse 2013. aasta novembris. 2014. aasta juunis edastas Montenegro teise läbivaadatud sõnastuse ja seejärel 2014. aasta juulis lõpliku sõnastuse. 2014. aasta oktoobris võttis riigihankekomitee vastu otsuse, milles kutsuti Montenegrot riigihankelepinguga ühinema. Läbivaadatud riigihankeleping jõustus Montenegro suhtes 15. juulil 2015 pärast ühinemiskirja hoiuleandmist.

[10] WTO peadirektori aruanne WTO kaheksandale ministrite konverentsile, WT/MIN(11)/5, 18. november 2011.
[11] GPA/118, 27. juuni 2013.
[12] *Special Drawing Rights* e eriarveldusühik.

Montenegro annab riigihankelepingu osalistele juurdepääsu kõikide kommunaalteenuste hangetele sektorites, kus on taganud juurdepääsu ka Euroopa Liit (st joogivesi, elekter, lennujaamad, sadamad, linnatransport ja raudteed), ning kohaldab samu vastastikkusel põhinevaid piiranguid, mida kohaldab Euroopa Liit teiste riigihankelepingu osaliste suhtes. Piirmääraks on kehtestatud kaupade puhul 400 000 SDRi, teenuste puhul 400 000 SDRi ja ehitusteenuste puhul 5 000 000 SDRi.

*2.1.3.3. Uus-Meremaa*

Uus-Meremaa esitas riigihankelepinguga ühinemise taotluse 2012. aasta septembris. 2014. aasta juulis esitas Uus-Meremaa lepingu omapoolse lõpliku sõnastuse. 2014. aasta oktoobris võttis riigihankekomitee vastu otsuse, mis käsitles Uus-Meremaa ühinemist läbivaadatud riigihankelepinguga. Läbivaadatud riigihankeleping jõustus Uus-Meremaa suhtes 2015. aasta augustis pärast ühinemiskirja hoiuleandmist.

Uus-Meremaa läbivaadatud riigihankelepingu kohased kohustused, mis on sätestatud muid üksusi käsitlevas lisas, hõlmavad nelja riigile kuuluvat ettevõtet, kes tegutsevad sellistes kommunaalteenuste sektorites nagu lennundus, meteoroloogiateenused, raudteed ja elekter (Airways Corporation of New Zealand Limited, Meteorological Service of New Zealand Limited, KiwiRail Holdings Limited ja Transpower New Zealand Limited). Piirmääraks on kehtestatud kaupade puhul 400 000 SDRi, teenuste puhul 400 000 SDRi ja ehitusteenuste puhul 5 000 000 SDRi.

*2.1.3.4. Ukraina*

Ukraina esitas riigihankelepinguga ühinemise taotluse 2012. aasta detsembris. 2015. aasta juunis esitas Ukraina lepingu omapoolse lõpliku sõnastuse. 2015. aasta novembris võttis riigihankekomitee vastu otsuse, mis käsitles Ukraina ühinemist läbivaadatud riigihankelepinguga. Läbivaadatud riigihankeleping jõustus Ukraina suhtes 18. mail 2016 pärast ühinemiskirja hoiuleandmist.

Ukraina võimaldab juurdepääsu arvukatele kommunaalteenuste sektoritele ning on esitanud soovitusliku loetelu neis sektorites tegutsevatest üksustest, järgides määratlusepõhist lähenemisviisi. Ukraina on välja jätnud sidusettevõtjate ja ühisettevõtete hanked. Piirmääraks on kehtestatud kaupade puhul 400 000 SDRi, teenuste puhul 400 000 SDRi ja ehitusteenuste puhul 5 000 000 SDRi.

*2.1.3.5. Moldova Vabariik*

Moldova Vabariik esitas riigihankelepinguga ühinemise taotluse 2002. aasta jaanuaris. 2015. aasta mais esitas Moldova Vabariik lepingu omapoolse lõpliku sõnastuse. 2015. aasta septembris võttis riigihankekomitee vastu otsuse Moldova ühinemise kohta. Läbivaadatud riigihankeleping jõustus Moldova Vabariigi suhtes 14. juulil 2016 pärast ühinemiskirja hoiuleandmist.

Moldova Vabariik pakub juurdepääsu hangetele, mida korraldavad riigi õiguse alusel avaliku sektori hankijaks liigituvad üksused, kes tegutsevad sellistes kommunaalteenuste sektorites nagu joogivesi, elekter ja/või soojusenergia (tootmine, transportimine ja jaotamine), sadama- või muud terminalirajatised, lennujaamarajatised, linnatransport ja raudteetransport. Lisatud on üksuste soovituslik loetelu. Reservatsioone ei ole esitatud. Piirmääraks on kehtestatud kaupade puhul

400 000 SDRi, teenuste puhul 400 000 SDRi ja ehitusteenuste puhul 5 000 000 SDRi. Kaupade ja teenuste suhtes kehtestatud piirmäärade puhul oli ette nähtud kaheaastane üleminekuperiood[13].

*2.1.3.6. Austraalia*

Austraalia esitas riigihankelepinguga ühinemise taotluse 2015. aasta juunis. 2016. aasta septembris ja 2017. aasta juunis esitas Austraalia lepingu omapoolse läbivaadatud sõnastuse ja 2018. aasta märtsis lõpliku sõnastuse. Läbirääkimised Austraalia ühinemise üle läbivaadatud riigihankelepinguga on lõpule viidud ning riigihankekomitee võttis 2018. aasta oktoobris vastu otsuse, mis käsitleb Austraalia ühinemist läbivaadatud riigihankelepinguga. Läbivaadatud riigihankeleping jõustus Austraalia suhtes 5. mail 2019 pärast ühinemiskirja hoiuleandmist.

Kommunaalteenused ning raudteed ja muud transpordiga seotud valdkonnad (nagu teedeehitus ja sadamad) kuuluvad Austraalia osariikide ja territooriumide vastutusalasse. Austraalia pealinna ala puhul loetletud üksuste korral ei hõlma läbivaadatud riigihankeleping kommunaalteenuste hankeid. Piirmääraks on kehtestatud kaupade puhul 355 000 SDRi, teenuste puhul 355 000 SDRi ja ehitusteenuste puhul 5 000 000 SDRi. Riigihankelepinguga ei ole hõlmatud valitsusele kuuluvad Austraalia äriühingud, mis on esmapilgul võrreldavad ELi riigi osalusega äriühingutega, mille hanked Euroopa Liit on avanud, kui nad tegutsevad sellistes kommunaalteenuste sektorites nagu vesi, elekter, sadamad ja lennujaamad, linnatransport ja raudteed (määratlusepõhine lähenemisviis).

*2.1.3.7. Ühendkuningriik*

Euroopa Liidu ja Ühendkuningriigi vahelises väljaastumislepingus[14] sätestatud üleminekuperioodil (1. veebruar 2020 – 31. detsember 2020) osales Ühendkuningriik ELi liikmesriigina jätkuvalt läbivaadatud riigihankelepingus. Pärast üleminekuperioodi lõppu ühines Ühendkuningriik 1. jaanuaril 2021 läbivaadatud riigihankelepinguga iseseisva osalisena. Ühendkuningriigi edastatud riigihankelepingu lõplikus sõnastuses on esitatud kohustused, mis kehtivad läbivaadatud riigihankelepingu kohase ELi kohustuste loendi alusel Ühendkuningriigi suhtes ka praegu, sealhulgas kommunaalteenuste sektoris[15].

*2.1.3.8. Pooleliolevad ühinemised*

Praegu on ühinemisprotsess ametlikult käsil 11 WTO liikmel (Albaania Vabariik, Brasiilia Liitvabariik, Gruusia, Hiina Rahvavabariik, Jordaania Hašimiidi Kuningriik, Kasahstani Vabariik, Kõrgõzstani Vabariik, Omaani Sultaniriik, Põhja-Makedoonia Vabariik, Tadžikistani Vabariik ja Venemaa Föderatsioon). Paraku on Albaania, Gruusia, Jordaania ja Omaani ühinemisprotsessiga seotud tegevus praegu seiskunud. Veel neli WTO liiget on võtnud oma WTOga ühinemise protokollis kohustuse algatada ühinemine läbivaadatud riigihankelepinguga. Need on Afganistani Islamivabariik, Mongoolia, Saudi Araabia Kuningriik ja Seišelli Vabariik.

## 2.2. WTO teenuskaubanduse üldleping (GATS)

[13] Esimesel aastal pärast ühinemist oli piirmäär nii kaupade kui ka teenuste puhul 600 000 SDRi, teisel aastal kehtestati selleks 500 000 SDRi. Alates ühinemisele järgnenud kolmanda aasta algusest on piirmäär olnud 400 000 SDRi.

[14] Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise leping (ELT L 29, 31.1.2020, lk 7).

[15] Ühendkuningriigi lõpliku sõnastuse 3. lisas („Muud üksused“) on loetletud samad kommunaalteenuste sektoris tegutsevad hankijad kui liidu kohustuste loendis. Lõplikus sõnastuses esitatud üksuste soovituslik loetelu kattub loeteluga, mis on esitatud Ühendkuningriigi puhul liidu kohustuste loendis.

GATSi XIII artikli lõige 2 sisaldab läbivaatamisklauslit, kus on sätestatud: „Käesoleva lepingu põhjal peetakse kahe aasta jooksul alates WTO lepingu jõustumise kuupäevast teenuste riigihangete üle mitmepoolseid läbirääkimisi“.

Lähtudes sellest volitusest, milles on osutatud mis tahes hankija korraldatavatele teenuste riigihangetele (ega piirduta seega üksnes kommunaalteenuste osutajatega), on Euroopa Liit esitanud konkreetsed ettepanekud lisada teenuste riigihankeid käsitlev lisa mõnepoolsesse teenuskaubanduse lepingusse, mille üle peetakse praegu läbirääkimisi. Neid läbirääkimisi, millega nõukogu ja Euroopa Parlamenti on asjakohaselt kursis hoitud, ei ole paraku seni lõpule viidud ja praegu on need peatatud.

## 3. RIIGIHANKEID KÄSITLEVAT PEATÜKKI SISALDAVAD ELi LEPINGUD

### 3.1. Euroopa Majanduspiirkond (EMP)

EMP lepingu artiklis 65 ja XVI lisas on sätestatud, et EFTA riikides kohaldatakse võrgustiku sektori direktiivi sätteid. Norra, Liechtenstein ja Island tagavad jätkuvalt liidu ettevõtjatele juurdepääsu oma kommunaalteenuste hangetele ulatuses, mis vastab võrgustiku sektori direktiivi kohaldamisalale.

ELi viimane laienemine toimus 1. juulil 2013, kui Horvaatia ühines Euroopa Liiduga. Riik, mis saab Euroopa Liidu liikmeks, peab taotlema ka EMP lepingu osaliseks saamist[16]. Leping Horvaatia Vabariigi osalemise kohta Euroopa Majanduspiirkonnas (EMP laienemisleping)[17] ja kolm seonduvat lepingut allkirjastati 11. aprillil 2014. EMP laienemislepingut on ajutiselt kohaldatud alates 12. aprillist 2014.

### 3.2. Kahepoolne leping Šveitsiga

ELil ja Šveitsil on WTO riigihankelepingu ja 1999. aastal sõlmitud riigihangete teatavaid aspekte käsitleva kahepoolse kokkuleppe osalistena riigihangete valdkonnas pikaajalised suhted. Riigihankelepingu raamistikus reguleeriti kuni 31. detsembrini 2020 ELi ja Šveitsi suhteid 1994. aasta riigihankelepinguga. Kommunaalteenuste valdkonnas hõlmasid 1994. aasta riigihankelepingust tulenevad Šveitsi kohustused üksnes avaliku sektori asutusi ja riigi osalusega äriühinguid järgmistes sektorites: vesi, elekter, ühistranspordisüsteemid (linnasisesed), lennujaamad ja sadamad. 1. jaanuaril 2021 ühines Šveits läbivaadatud riigihankelepinguga,[18] mille kohaselt lisab Šveits 3. lisasse postiteenused.

Riigihankeid käsitlev kahepoolne kokkulepe[19] täiendab kohustusi, mille Šveits ja EL on võtnud WTO riigihankelepingu alusel. Selles minnakse riigihankelepingust kaugemale, kuna EL ja Šveits annavad vastastikku juurdepääsu piirmäära ületavatele kaupade, ehitustööde ja teenuste hangetele, mida korraldavad koos avaliku sektori üksused (avaliku sektori asutused ja riigi osalusega äriühingud) ja erakommunaalettevõtted, kes tegutsevad eri- või ainuõiguste alusel sellistes valdkondades nagu telekommunikatsioon, raudteed, gaas, soojusenergia, nafta, kivisüsi ja muud tahkekütused, elekter, joogivesi, mere- või siseveesadamad, lennujaamad ja linnatransport.

[16] Euroopa Majanduspiirkonna lepingu artikkel 128.
[17] Horvaatia Vabariigi Euroopa Majanduspiirkonnas osalemise leping ja kolm sellega seotud lepingut (ELT L 170, 11.6.2014, lk 5–48).
[18] 2012. aasta riigihankeleping jõustus Šveitsi suhtes 1. jaanuaril 2021. Samal kuupäeval asendas 2012. aasta riigihankeleping 1994. aasta riigihankelepingu.
[19] Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheline riigihangete teatavaid aspekte käsitlev kokkulepe (EÜT L 114, 30.4.2002, lk 430–467).

### 3.3. Stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingute riigihankeid käsitlevad peatükid ELi laienemispoliitika raames

Stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingud on osa ELi stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessist. Alates selle protsessi käivitamisest on Euroopa Liit järk-järgult sõlminud kaubanduskohustusi sisaldavad kahepoolsed stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingud kõikide Lääne-Balkani partneritega:

- Albaaniaga (jõustus 2009. aastal),
- Põhja-Makedooniaga (jõustus 2004. aastal),
- Montenegroga (jõustus 2010. aastal),
- Serbiaga (jõustus 2013. aastal),
- Bosnia ja Hertsegoviinaga (jõustus 2015. aastal) ning
- Kosovoga* (jõustus 2016. aastal)[20].

Kuna stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingute eesmärk on aidata asjaomastel Lääne-Balkani partneritel suurendada oma suutlikkust võtta vastu ja rakendada ELi õigusakte, tõlgendatakse vastastikuseid kohustusi tavaliselt asümmeetriliselt.

Seda tehakse ka asjakohaste riigihankeid reguleerivate sätete puhul. Stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu jõustumisel antakse allakirjutanud riigi ettevõtjatele, olenemata sellest, kas nad on asutatud Euroopa Liidus või mitte, juurdepääs Euroopa Liidu riigihankemenetlustele vastavalt ELi riigihanke-eeskirjadele. See kehtib ka kommunaalteenuste sektori lepingute suhtes pärast seda, kui allakirjutanud riik on vastu võtnud õigusaktid, millega on kehtestatud seda valdkonda käsitlevad ELi eeskirjad.

ELi ettevõtjatele, kes on asutatud allakirjutanud riigis, võimaldatakse lepingu jõustumisel asjaomases riigis juurdepääs riigihankelepingute sõlmimise menetlustele vähemalt sama soodsatel tingimustel kui oma riigi ettevõtjatele.

ELi ettevõtjatele, kes ei ole asutatud allakirjutanud riigis, võimaldatakse asjaomases riigis juurdepääs riigihankelepingute sõlmimise menetlustele vähemalt sama soodsatel tingimustel kui oma riigi ettevõtjatele teatava arvu aastate möödudes lepingu jõustumisest.

### 3.4. Naabruspoliitika lepingute riigihankeid käsitlevad peatükid

#### *3.4.1. Ukraina, Moldova, Gruusia*

Ukraina, Moldova ja Gruusia on sõlminud laiema assotsieerimislepingu osana ELiga lepingu põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna loomiseks.

Selline põhjalik ja laiaulatuslik vabakaubanduspiirkond on seotud laiema õigusaktide ühtlustamise protsessiga. Riigihangete teema on selles kontekstis eriti oluline: kõnealused kolm riiki on nõustunud rakendama teatava üleminekuperioodi jooksul ja üksikasjaliku ajakava kohaselt peaaegu kõiki riigihankeid käsitlevaid ELi õigusakte, nii nagu nad oleksid ELi osa. Seetõttu hakkavad nende kolme

[20] Albaania, Põhja-Makedoonia Vabariik, Montenegro ja Serbia on ELi kandidaatriigid. Bosnia ja Hertsegovina ning Kosovo* on potentsiaalsed kandidaatriigid.
* Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244 (1999) ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

riigi kommunaalteenuste hankeid käsitlevad õigusaktid põhinema direktiiviga 2014/25/EL kehtestatud standarditel.

#### *3.4.2. Armeenia*

ELi ja Armeenia kahepoolseid kaubandussuhteid reguleerib ulatuslik ja laiendatud partnerlusleping. Läbirääkimised lepingu sõlmimiseks viidi lõpule 2017. aasta veebruaris. Lepingut on ajutiselt kohaldatud alates 2018. aasta juunist. Uue lepinguga on asendatud 1999. aasta partnerlus- ja koostööleping.

Kuna Armeenia juba võimaldas WTO riigihankelepingu alusel ulatuslikku juurdepääsu, on kahepoolse peatüki ainus lisaelement see, et selles on selgitatud ehitustööde kontsessioonide hõlmatust. See puudutab kõiki hõlmatud üksusi, sealhulgas kommunaalteenuste osutajaid.

### 3.5. Muud ELi lepingud, mis sisaldavad riigihangetega seotud kohustusi

#### *3.5.1. Andide Ühendus (Colombia, Peruu, Ecuador)*

ELil on laiaulatuslik kaubandusleping Colombia ja Peruuga, mida on ajutiselt kohaldatud Peruu puhul alates 1. märtsist 2013 ja Colombia puhul alates 1. augustist 2013.

Ecuadori ühinemisprotokoll allkirjastati 2016. aasta novembris ja seda on ajutiselt kohaldatud alates 1. jaanuarist 2017.

Kommunaalteenuste puhul annab Peruu kaubanduslepingu lisas, mis hõlmab muid üksusi, juurdepääsu energeetika-, vee-, lennujaamade ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste hangetele, mille maksumus ületab piirmäärasid, mis on sama kõrged kui need, mille ületamise korral võimaldab EL juurdepääsu oma kommunaalteenuste sektoris tegutsevate üksuste hangetele.

Colombia loetles kesktasandi hankeüksused ja muutis keskvalitsusest madalama tasandi asutuste loetelu (kaubanduskomitee otsus 1/2017) ning loetles muid üksuseid hõlmavas lisas mitu eri valdkondades tegutsevat sõltumatut üksust. EL on väljendanud muret, kuna mõnes keskvalitsusest madalama tasandi riigihankelepingus, eelkõige kommunaalteenuste valdkonnas, ei kohaldata ELi tarnijate suhtes võrdset kohtlemist. Käimas on tehnilised arutelud, et leida vastastikku rahuldav lahendus[21].

Ecuador võimaldab oma ühinemisprotokolli lisas juurdepääsu mitme energeetika-, telekommunikatsiooni-, postiteenuste, transpordi- (sh raudtee-), vee- ja reoveesektoris tegutseva riigi osalusega äriühingu hangetele.

#### *3.5.2. Kanada*

ELi ja Kanada vahelist uut kaubanduslepingut (CETA) hakati ajutiselt kohaldama 21. septembril 2017. Riigihankeid käsitlev peatükk sisaldab mõlema poole jaoks olulisi uusi turulepääsuga seotud kohustusi.

Kommunaalteenuste sektoris tegutseb enamik Kanada kommunaalteenuste osutajaid riiklike korporatsioonidena, st riigi omandis olevate ettevõtetena, mis tegutsevad valitsusest sõltumatult. Võimaldades osaleda enamiku nende riiklike korporatsioonide hangetes, on CETAga astutud

[21] 12. novembri 2020. aasta aruanne ELi kaubanduslepingute rakendamise kohta ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokument on kättesaadavad aadressil https://trade.ec.europa.eu.

ajalooline samm, andes ELi pakkujatele mittediskrimineeriva juurdepääsu Kanada elektri-, raudtee- ja veetranspordi, kohaliku transpordi, joogivee ja gaasi (tootmine, jaotamine ja tarnimine) pakkujate hangetele. Asjaomaste Kanada üksuste üksikasjalik loetelu on esitatud CETA lisades 19-1 kuni 19-3.

### *3.5.3. Kesk-Ameerika*

EL ja Kesk-Ameerika on allkirjastanud assotsieerimislepingu, mille kaubandussammast on ajutiselt kohaldatud alates 1. augustist 2013 Hondurase, Nicaragua ja Panama suhtes, alates 1. oktoobrist 2013 Costa Rica ja Salvadori suhtes ning alates 1. detsembrist 2013 Guatemala suhtes.

Kommunaalteenuste sektoris on asjakohased järgmised turulepääsuga seotud kohustused:

- Costa Rica hõlmas transpordi-, energeetika-, vee- ja elektrisektori üksused;
- Guatemala hõlmas telekommunikatsiooni- ja sadamasektori üksused;
- Nicaragua hõlmas posti-, energeetika-, vee- ja reoveesektori üksused;
- Panama hõlmas elektri-, transpordi-, vee- ja reoveesektori üksused;
- Honduras hõlmas ühe sadamavaldaja.

### *3.5.4. Iraak*

ELi ja Iraagi partnerlus- ja koostöölepingut on ajutiselt kohaldatud alates 1. augustist 2012. Kommunaalteenuste sektoris jäljendab Iraak ELi vee, elektri, transpordi ja energeetika valdkonnas võetud kohustusi.

### *3.5.5. Jaapan*

ELi ja Jaapani vaheline majanduspartnerlusleping jõustus 1. veebruaril 2019. Riigihangete puhul on EL saanud Jaapanis parema juurdepääsu nii keskvalitsuse kui ka piirkondlike ja kohalike omavalitsuste hankelepingutele. Kommunaalteenuste valdkonnas väärivad märkimist järgmised edusammud.

Raudteed: läbirääkimistel oli üks ELi prioriteete tagada parem juurdepääs Jaapani raudteeseadmete ja -taristu turule. Jaapan on suures osas nõustunud seda võimaldama, andes sõnaselgelt juurdepääsu reisijateveo ohutuse tagamiseks mõeldud kaupade ja teenuste hangetele. Alates 1. veebruarist 2020 ei kohaldata ELi pakkujate suhtes WTO riigihankelepingus sisalduvat nn tööohutuse klauslit (kuigi see jääb kehtima), kuna ELi pakkujad võivad tugineda kahepoolsele lepingule.

Jaapan on samuti nõustunud raudteed käsitleva kirjavahetusega, millega seotakse praegu raudteesektoris tehtav kahe poole vaheline koostöö vabakaubanduslepinguga. See koostöö hõlmab raudteetööstuse dialoogi ja raudteede tehnilist eksperdirühma.

Mis puudutab muid kommunaalteenuseid, siis Jaapan on nõustunud avama ELi pakkujatele elektrienergia jaotamise hanked (29 üksust). Peale selle on Jaapan nõustunud tagama ELi tarnijatele mittediskrimineeriva juurdepääsu 48 linna (ligikaudu 300 000 elanikku) hanketurgudele. Neis linnades elab laias laastus 15 % Jaapani elanikkonnast. See on käesoleva aruande kontekstis oluline, sest enamik kommunaalteenuseid osutatakse Jaapanis omavalitsuse tasandil.

### *3.5.6. Kasahstan*

2015. aasta detsembris allkirjastatud ELi ja Kasahstani vaheline laiendatud partnerlus- ja koostööleping, mida kohaldati ajutiselt alates 1. maist 2016 ja mis jõustus 1. märtsil 2020, on esimene soodusrežiimita kaubandusleping, mis sisaldab põhjalikku peatükki riigihangete kohta, kus on

sätestatud vastastikuse turulepääsuga seotud kohustused. Need kohustused ei hõlma kommunaalteenuste hankeid direktiiviga 2014/25/EL reguleeritud valdkondades.

### *3.5.7. Lõuna-Korea*

ELil ja Koreal on WTO riigihankelepingu osalistena riigihangete valdkonnas pikaajalised suhted. Neid suhteid kinnitati enamiku riigihankelepingu eeskirjade ja riigihankelepingust tulenevate kohustuste (sh nende hilisemate muudatuste) lõimimisega vabakaubanduslepingusse, mida on ajutiselt kohaldatud alates 2011. aasta juulist (ja mis ratifitseeriti ametlikult 2015. aasta detsembris). Alates 2016. aasta jaanuarist kohaldatakse ELi ja Korea vahel läbivaadatud riigihankelepingut.

Kommunaalteenuste valdkonnas on Korea võtnud kohustuse avada ELi ettevõtjatele energeetika-, vee-, elektri-, kohaliku transpordi ja raudteesektoris (sh kiirraudteed) tegutsevate üksuste hanked (alates läbivaadatud riigihankelepingu jõustumisest).

### *3.5.8. Singapur*

EL ja Singapur allkirjastasid kaubanduslepingu 19. oktoobril 2018. Vabakaubandusleping jõustus 21. novembril 2019 pärast Euroopa Parlamendi 13. veebruari 2019. aasta nõusolekut ja nõukogu 8. novembri 2019. aasta otsust kõnealuse lepingu sõlmimise kohta. Kaubanduslepingus on riigihankeid käsitlev peatükk, mis sisaldab WTO riigihankelepingul põhinevaid sätteid. Singapur ja EL on WTO riigihankelepingu osalised. Kaubanduslepingus on nii EL kui ka Singapur läinud oma WTO riigihangetega seotud kohustustest kaugemale.

Kommunaalteenuste sektori puhul on Singapur taganud suurema avatuse kui on ette nähtud riigihankelepingus, võimaldades juurdepääsu teatavate kommunaalteenuste, näiteks energia hangetele (energiaturuamet) ning lisades täiendavad hankeüksused, näiteks lennujaamade ja kohaliku transpordi sektoris tegutsevad avaliku sektori üksused.

### *3.5.9. Vietnam*

Euroopa Liit ja Vietnam allkirjastasid kaubanduslepingu ja investeeringute kaitse lepingu 30. juunil 2019. Nõukogu tegi otsuse kaubanduslepingu sõlmimise kohta 30. märtsil 2020 ja leping jõustus 1. augustil 2020.

Leping pakub võimalusi suurendada kaubandust ning toetada mõlema poole töökohtade loomist ja majanduskasvu teenuste ja riigihanketurgude avamise kaudu. ELi ettevõtjatel on parem juurdepääs Vietnami riigihanketurgudele kui mis tahes muu riigi ettevõtjatel. Kaubanduslepingu riigihankeid käsitlev peatükk sisaldab hankeid reguleerivaid sätteid, mis põhinevad WTO riigihankelepingus sätestatud hankemenetluste mittediskrimineerimise, läbipaistvuse ja õigluse põhimõttel.

Mis puudutab juurdepääsu ulatust kommunaalteenuste sektoris, siis Vietnam on loetlenud lepingu lisas, mis hõlmab muid üksusi, 42 üksust, sealhulgas üksused, mis tegutsevad raudteesektoris (Vietnam Railways) ja elektrisektoris (Vietnam Electricity). EL on võtnud omalt poolt kohustused Vietnami ees, avades juurdepääsu kahele riigihankelepinguga hõlmatud kommunaalteenuste sektorile: elekter ja raudteed.

### *3.5.10. Ühendkuningriik*

Euroopa Liit ja Ühendkuningriik sõlmisid 24. detsembril 2020 kaubandus- ja koostöölepingu,[22] mida hakati ajutiselt kohaldama 1. jaanuaril 2021.

Leping sisaldab mõnda kõige kaugeleulatuvamat riigihankeid käsitlevat sätet, milles Euroopa Liit on kunagi kokku leppinud ja millega minnakse kaugemale WTO riigihankelepingust tulenevatest kohustustest. Selles on sätestatud eeskirjad, mis käsitlevad elektrooniliste vahendite kasutamist hangetes, teadete elektroonilist avaldamist, keskkonna-, sotsiaal- ja tööalaseid kaalutlusi ning siseriiklikke läbivaatamismenetlusi. Euroopa Liit ja Ühendkuningriik laiendasid oma vastastikust turulepääsu, minnes riigihankelepingust kaugemale, lisades gaasi- ja soojusjaotussektori, erakommunaalettevõtted, kellele on antud eri- või ainuõigused, ning veel mitmesugused teenused majutus-, telekommunikatsiooni-, kinnisvara-, haridus- ja muudes ettevõtlussektorites.

Lisaks on lepinguga ette nähtud, et Ühendkuningriigis asutatud ELi äriühinguid (ja vastupidi) ei diskrimineerita mis tahes hanke puhul (sh hangete puhul, mille maksumus jääb allapoole riigihankelepingus / kaubandus- ja koostöölepingus sätestatud piirmäärasid, ja hangete puhul, mida need lepingud ei hõlma).

## 4. POOLELIOLEVAD KAHEPOOLSED LÄBIRÄÄKIMISED JA LEPINGUD, MILLELE EI OLE VEEL ALLA KIRJUTATUD

Kaubanduslepingut käsitlevad läbirääkimised, mille eesmärk on lisada peatükk riigihangete kohta, on käimas järgmiste riikidega: Austraalia, Aserbaidžaan, Indoneesia, Kõrgõzstan, Tšiili, Usbekistan ja Uus-Meremaa.

EL ja Mercosur jõudsid põhimõttelisele kokkuleppele (assotsiatsioonilepingu kaubandust käsitleva osa suhtes) 28. juunil 2019. EL ja Mehhiko jõudsid põhimõttelisele kokkuleppele 21. aprillil 2018. Sellele lisandus keskvalitsusest madalama tasandi riigihankeid käsitlev kokkulepe, mis saavutati 2020. aasta aprillis.

## 5. KOKKUVÕTE

Euroopa Liit on aastaid toetanud hanketurgude avamist tõkete kaotamise kaudu.

Sellega seoses toetab Euroopa Liit jätkuvalt uute liikmete ühinemist WTO riigihankelepinguga, mis on endiselt oluline vahend rahvusvaheliste hanketurgude avamiseks WTO raames. Samal ajal jätkab Euroopa Liit läbirääkimisi ulatuslike kahepoolsete ja piirkondlike kaubanduslepingute üle ning nende rakendamist. Need mitme- ja kahepoolsed jõupingutused võimaldavad liidu ettevõtjatel saada kasu – sh kommunaalteenuste sektoris – täiendavatest võimalustest, mis põhinevad läbipaistvusel, võrdsel kohtlemisel ja mittediskrimineerimisel.

[22] Ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi vaheline kaubandus- ja koostööleping (ELT L 444, 31.12.2020, lk 14).